

Ambasada Norwegii

Ambasada Szwecji
Warszawa

Ambasada Finlandii
Warszawa

Innovation
Norway

Jak działają skuteczne systemy kaucyjne?

Niniejszy materiał informacyjny został opracowany przez INNOWO w związku z webinarium, które odbyło się 19 maja 2020.

Korzyści z wprowadzenia systemów kaucyjnych

W czasach gdy zaśmiecanie naszej planety, w szczególności środowiska morskiego, stanowi rosnący problem, zaś ilość nieodnawialnych zasobów naturalnych nieustannie się kurczy, systemy kaucyjne¹ mogą stanowić efektywne narzędzie w częściowym rozwiązaniu tych dwóch problemów. W ramach tych systemów klienci płacą niewielką kaucję, kiedy nabywają produkty, która do nich wraca gdy zwracają jednorazowy pojemnik do punktu zbiórki w celu recyklingu.

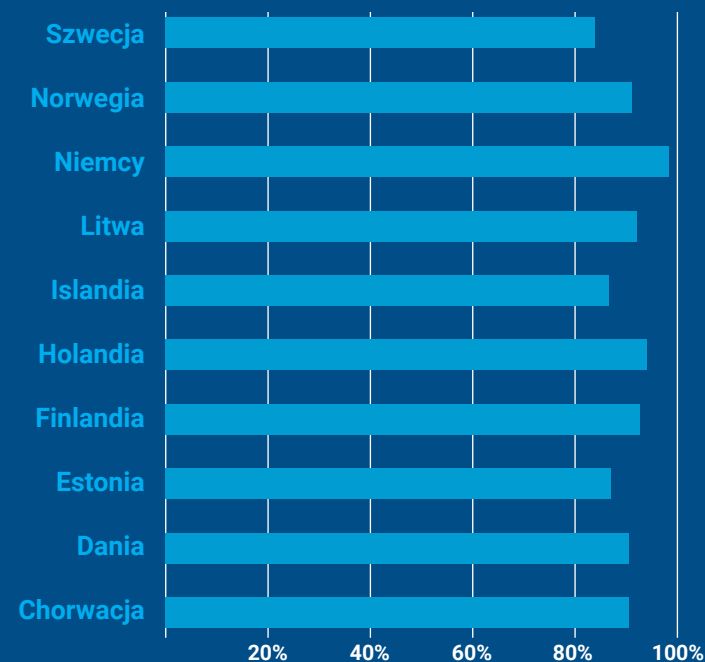
Doświadczenia państw, w których funkcjonują systemy kaucyjne, potwierdzają, że średni poziom zbiórki odpadów włączonych w system jest bardzo wysoki i kształtuje się na poziomie ok. 90%, zaś zdecydowana większość z zebranych produktów poddawana jest procesowi odzyskania wysokiej jakości surowca wtórnego. Po pierwsze, przyczynia się do tego projektowanie opakowań zgodnie z wymogami systemu kaucyjnego i technologii recyklingu. Po drugie, wysoka efektywność systemu jest rezultatem opracowania systemu kaucyjnego z myślą

o retencji jak najwyższej wartości ekonomicznej materiału, przy spełnieniu warunków zawartych w obowiązujących regulacjach.

Podstawową przewagą systemu kaucyjnego nad innymi metodami zbiórki, jest wysoka jakość i separacja pozyskanego odpadu. Pozwala to m.in. na wykorzystanie materiału nawet w opakowaniach produktów żywnościowych i maksymalizację ilości odpadów poddanych recyklingowi.

1. W krajach skandynawskich pojęcie „kaucja” - „pant” odnosi się zarówno do opakowań zwrotnych, jak i do jednorazowych. Klient płaci kaucję za każdym razem, kiedy nabywa produkt, i otrzymuje ją z powrotem każdorazowo w momencie zwrotu opakowania. Ze względu na zapożyczenie z języka angielskiego, w Polsce używane jest również pojęcie „depozyt” i w niniejszym opracowaniu wyrazy kaucja i depozyt stosowane są zamiennie.

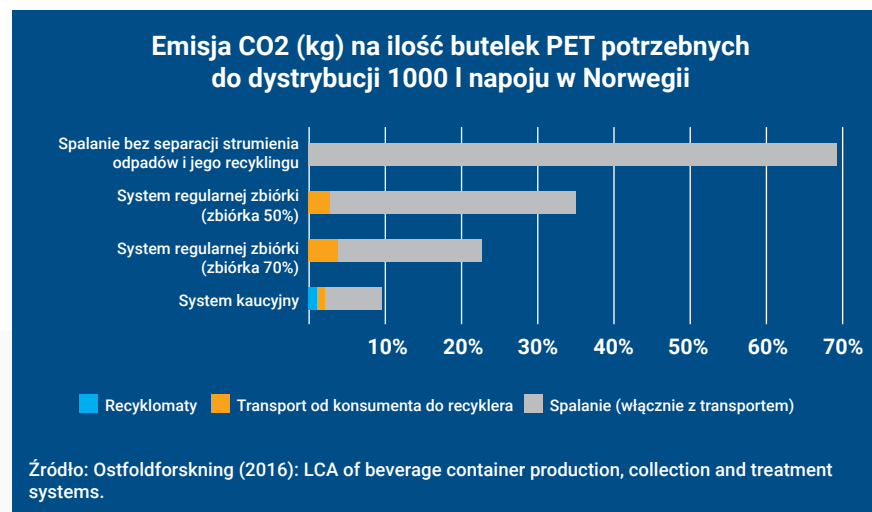
Poziom zwrotu opakowań objętych systemem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Global Deposit Book (2018), Reloop; Lagerman B. (2019): Returpack - Sweden; Infinitum (2019): Annual report.

W przypadku zbiórki w systemie odpadów komunalnych duża część tego typu odpadów trafia do spalarni², zaś materiał pozyskany ze zmieszanych odpadów komunalnych, zgodnie z prawem, nie może być użyty do zastosowania w przemyśle spożywczym.

W rezultacie korzystania z systemów kaucyjnych ograniczany jest ślad węglowy produktów nim objętych, w porównaniu do odbioru odpadów z gospodarstw domowych. W niektórych przypadkach emisje gazów cieplarnianych są niższe kilkukrotnie, m.in. w rezultacie mniejszej ilości odpadów poddawanych spalaniu.

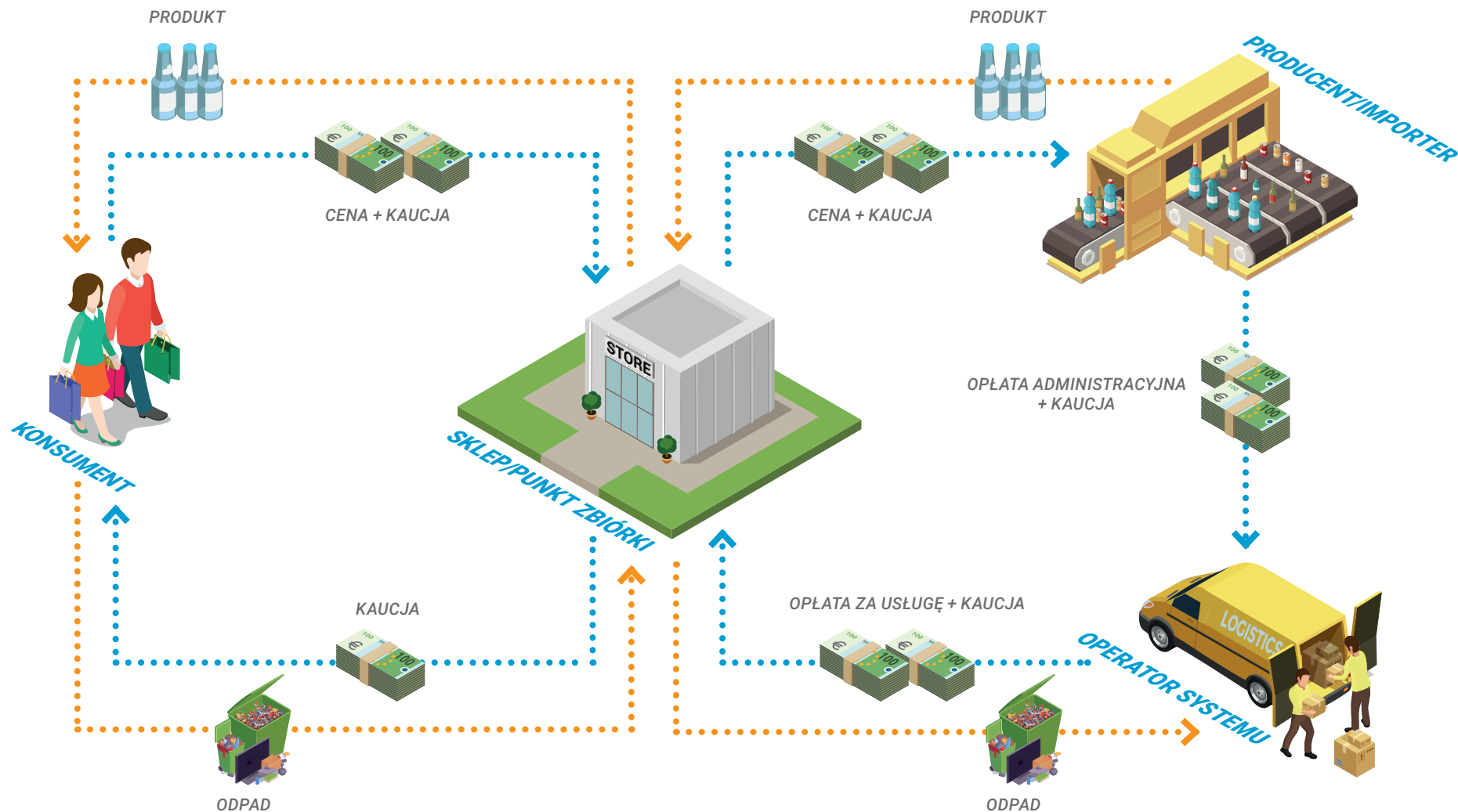
Obecnie z systemu kaucyjnego korzysta około jednej czwartej populacji Unii Europejskiej. Jednak z uwagi na rosnące wymogi prawne w zakresie odpadów opakowaniowych jego wprowadzenie rozważa coraz więcej państw. Między innymi przy obecnej technologii wydaje się, że spełnienie nowych celów zbiórki określonych w unijnej dyrektywie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko³ możliwe jest do osiągnięcia jedynie w przypadku zastosowania systemu kaucyjnego. Według tej regulacji poziom zbiórki plastikowych butelek jednorazowego użytku do 2025 r. i 2029 r. ma osiągnąć odpowiednio 77% i 90%. Dodatkowo od 2025 r. 25% materiału w tych butelkach ma pochodzić z odzysku (od 2030 r. 30%). Zapewnienie takiej ilości recyklatu dobrej jakości wymaga systemu kaucyjnego, co zresztą dyrektywa bezpośrednio sugeruje.

Wprowadzenie systemu kaucyjnego wydaje się więc nieuniknione. W takim wypadku należy postawić sobie pytanie: jak zaplanować efektywny system kaucyjny? Pomocne może być przyjrzenie się najstarszym, a jednocześnie najbardziej skutecznym systemom kaucyjnym na świecie – systemom obecnie funkcjonującym w krajach skandynawskich. Ich duże podobieństwo sugeruje, że być może znalazły receptę na efektywne zarządzanie odpadami opakowaniowymi.

2. Przykładowo w Belgii około 1/3 sortowanych butelek PET jest spalana zamiast poddawana recyklingowi (źródło: <https://recyclingnetwork.org/2019/10/03/belgiums-recycling-is-overrated/>)

3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko.

Podstawowy schemat działania systemu kaucyjnego w krajach skandynawskich (na podstawie systemu norweskiego, fińskiego i szwedzkiego)

System kaucyjny w Norwegii

Sektor komercyjny jest w pełni odpowiedzialny za działanie dobrowolnego systemu kaucyjnego w Norwegii, którego alternatywą są podatki środowiskowe. Bodźcem do zorganizowania systemu kaucyjnego była możliwość obniżenia kwoty podatków, wynikająca z osiągnięcia wysokich poziomów zbiórki i recyklingu.

Osiągane są jedne z najwyższych poziomów zbiórki na świecie. W 2019 r. dzięki systemowi możliwy był zwrot 89,5% wszystkich puszek i 89,4% wszystkich butelek wprowadzonych na rynek, a więc ponad miliarda opakowań. Wliczając uzupełniające metody, zebrano 98,5% wszystkich puszek i 95,7% butelek. Tak wysoki poziom zbiórki materiału wysokiej jakości już dziś umożliwia Norwegom wytwarzanie butelek PET z 80% zawartością materiału z recyklingu, zaś producenci uczestniczący w systemie kaucyjnym mają prawo pierwokupu recyklatu.

Wdrożenie systemu 1999

Opakowania po:

wodzie, napojach gazowanych, napojach niegazowanych, sokach owocowych i warzywnych, napojach alkoholowych

Materiał opakowań:

PET, HDPE, aluminium, stal

Kwota kaucji:

2 NOK (0,82 PLN) < 0,5l,
3 NOK (1,24 PLN) > 0,5l.

Wielkość rynku (2019):

1,3 mld
puszek i butelek
przy 5,4 mln ludności

Poziom zbiórki (2019):

Puszki 89,5%
(98,5% wliczając inne metody zbiórki)
Butelki 89,4%
(95,7% wliczając inne metody zbiórki)

Liczba punktów zbiórki na 1000 mieszkańców:

ok. 2,8

Skala recyklingu (2019):

Tworzywa sztuczne: 20 219 ton
Aluminium: 9025 ton

System kaucyjny jest jednym z trzech, a jeszcze niedawno czterech, dostępnych w Norwegii metod zbiórki opakowań na napoje:

System wielopojemnikowy (ang. kerbside system)

System regularny umożliwia zbiórkę jednorazowych pojemników szklanych i metalowych. Mimo, iż producenci piwa w puszkach mogą dołączyć do tego systemu, poziomy zbiórki nie spełniają ich oczekiwań. W rezultacie decydują się na udział w systemie kaucyjnym.

„Grønt Punkt Norge”

W przypadku gdy producent zdecyduje się na dołączenie do niego sprzedaż butelek nie podlega kaucji, obowiązuje go jednak wyższy podatek środowiskowy niż w przypadku systemu kaucyjnego. System ten charakteryzuje się niższymi wskaźnikami zbiórki i znaczną proporcją odpadów poddawanych spalaniu.

System wielokrotnego napełniania butelek

Do 2015 r. w Norwegii istniał system wielokrotnego napełniania butelek szklanych i PET. Został jednak zamknięty z powodu zbyt wysokich kosztów działalności⁴.

Wszystko to oznacza, że chociaż system depozytowy w Norwegii jest dobrowolny, prawie wszystkie produkty sprzedawane w tym kraju mają znak depozytowy. Jest to opcja najbardziej ekologiczna, a przy tym generująca najniższe koszty.

Wprowadzanie napojów w pojemnikach bez uczestnictwa w systemie wymaga uiszczenia wysokich podatków środowiskowych wynoszących przykładowo ok. 1,5 PLN za butelkę z tworzyw sztucznych i ok. 2,5 PLN za puszkę. Było to pierwotnym bodźcem dla producentów i handlu detalicznego do utworzenia spółki Infinitum, zajmującej się opracowaniem i prowadzeniem systemu kaucyjnego.

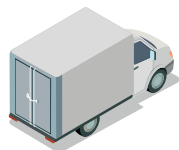
W norweskim systemie kaucyjnym to producent jest w pełni odpowiedzialny za finansowanie systemu, zaś sektor centralny jak i samorządowy nie ponosi żadnych kosztów. Dochody systemu kaucyjnego to opłata administracyjna uiszczana przez producentów lub importerów napojów zależnie od ilości i rodzaju opakowania (w przypadku tak wartościowego materiału jak aluminium to Infinitum płaci producentom za wprowadzone opakowanie, ponieważ to właśnie ten podmiot staje się właścicielem odpadu).

4. PWC (2011): Reuse and Recycling Systems for Selected Beverage Packaging from a Sustainability Perspective.

W ramach systemu opłacane są:

koszty obsługi punktów zbiórki;

logistyka i sortowanie;

administracja i marketing.

Posortowane i zbelowane odpady dostarczane są do recyklera, który kupuje odzyskany surowiec z zyskiem dla operatora systemu. Infinitum jest organizacją non-profit, nie działającą dla osiągnięcia zysku, jednak priorytetem jej działalności pozostaje efektywność, także ekonomiczna. Dlatego też Infinitum stara się osiągnąć możliwie najniższe koszty. W tym celu stosowanych jest wiele rozwiązań z zakresu ekoprojektowania:

01

Urządzenia do zwrotu opakowań depozytowych akceptują tylko dwa rodzaje plastikowych butelek z zatwierdzonymi rodzajami etykietami. Standardowe kody kreskowe umożliwiające sprzedaż produktu poza Norwegią, generują dodatkowe koszty dla wprowadzającego, co ma pokryć podwyższone ryzyko ewentualnych oszustw.

02

Każdy producent uczestniczący w systemie ma obowiązek przesłania opakowania do Infinitum w celu jego zatwierdzenia. Przykładowo sprawdzany jest nawet klej do mocowania etykiet.

03

Nieprzezroczyste butelki PET, z których materiał stwarza problemy w ponownym wykorzystaniu, obciążane są wyższą opłatą.

Kwota depozytu w Norwegii nie jest objęta VAT i nie jest częścią ceny produktu. W zależności od wielkości pojemnika depozyt wynosi od 2018 r. 2 korony norweskie (pojemniki 0,5 l lub mniej) lub 3 korony norweskie (pojemniki powyżej 0,5 l). Wcześniej, od prawie dwudziestu lat, depozyty wynosiły odpowiednio 1 i 2,5 koron norweskich.

Wszystkie punkty handlowe sprzedające napoje są zobowiązane do przyjmowania opakowań w ramach systemu i do zwrotu depozytu. Konsument ma także możliwość przeznaczenia odzyskanej kwoty depozytu na loterie recyklingu umożliwiającą wysokie wygrane lub na cele charytatywne. Dodatkowo przyjmowane są puszki z importu, jednak bez zwrotu kaucji. Małe sklepy prowadzą zbiórkę ręczną (ok. 7% całości zbieranych odpadów). Duże sklepy preferują stosowanie recykumatów, co automatyzuje cały proces, włącznie z generowaniem sprawozdań opartych o kody kreskowe.

Norweski system kaucyjny jest podstawowym narzędziem pozwalającym do ograniczenia zaśmiecania środowiska naturalnego butelkami i puszkami. Obecnie jedynie ok. 1% z nich trafia do środowiska. Ilość i jakość odzyskanego surowca pozwala na zaspokojenie 80% potrzeb materiałowych rynku, podczas gdy już niektórzy producenci używają opakowań wytworzonych w 100% z recyklatu. Te efekty udało się uzyskać poprzez odpowiednie dostosowanie systemu do potrzeb producentów i sprzedawców, będącymi twórcami systemu, a także konsumentów, m.in. przez zapewnienie odpowiedniej ilości punktów zbiórki i odpowiedni poziom kaucji, zachęcający do zwrotu opakowań.

System kaucyjny w Finlandii

Każdy Fin zwraca do systemu kaucyjnego średnio 342 opakowania w ciągu roku. Oznacza to prawie dwa miliardy zwrotów rocznie. Mimo tak ogromnej wielkości obrotu odpadami fiński system kaucyjny jest w stanie uzyskać bardzo wysokie poziomy zbiórki.

System charakteryzuje się przy tym wysoką elastycznością – spółka obsługująca system tj. PALPA (Soumen Palautuspakkaus Oy), zatrudniała w 2019 r. jedynie 14 osób, zaś większość operacji podlegała outsourcingowi, pozostawiając spółce nadzorowanie procesów:

- » zbiórki,
- » transportu,
- » recyklingu,
- » przepływu informacji,
- » przepływów finansowych w systemie.

Wdrożenie systemu

1996

puszki

2008

butelki z
tworzyw sztucznych

2012

szkło

Opakowania po:

wodzie, napojach
gazowanych, napojach
niegazowanych, sokach
owocowych i warzywnych

Materiał opakowań:

PET, HDPE,
aluminium, stal, szkło

Kwota kaucji:

0,10 € (0,45 PLN) plastik < 0,5l
0,20 € (0,90 PLN) plastik > 0,5l, 1l >
0,40 € (1,80 PLN) plastik > 1 l
0,15 € (0,67 PLN) metal
0,10 € (0,45 PLN) szkło

Wielkość rynku (2018):

ok. 1,8 mld
puszek, butelek szklanych
i plastikowych
przy 5,5 mln ludności

Poziom zbiórki (2018):

Puszki 95%
Butelki 90%
Opakowania szklane 88%

Liczba punktów zbiórki na 1000 mieszkańców:

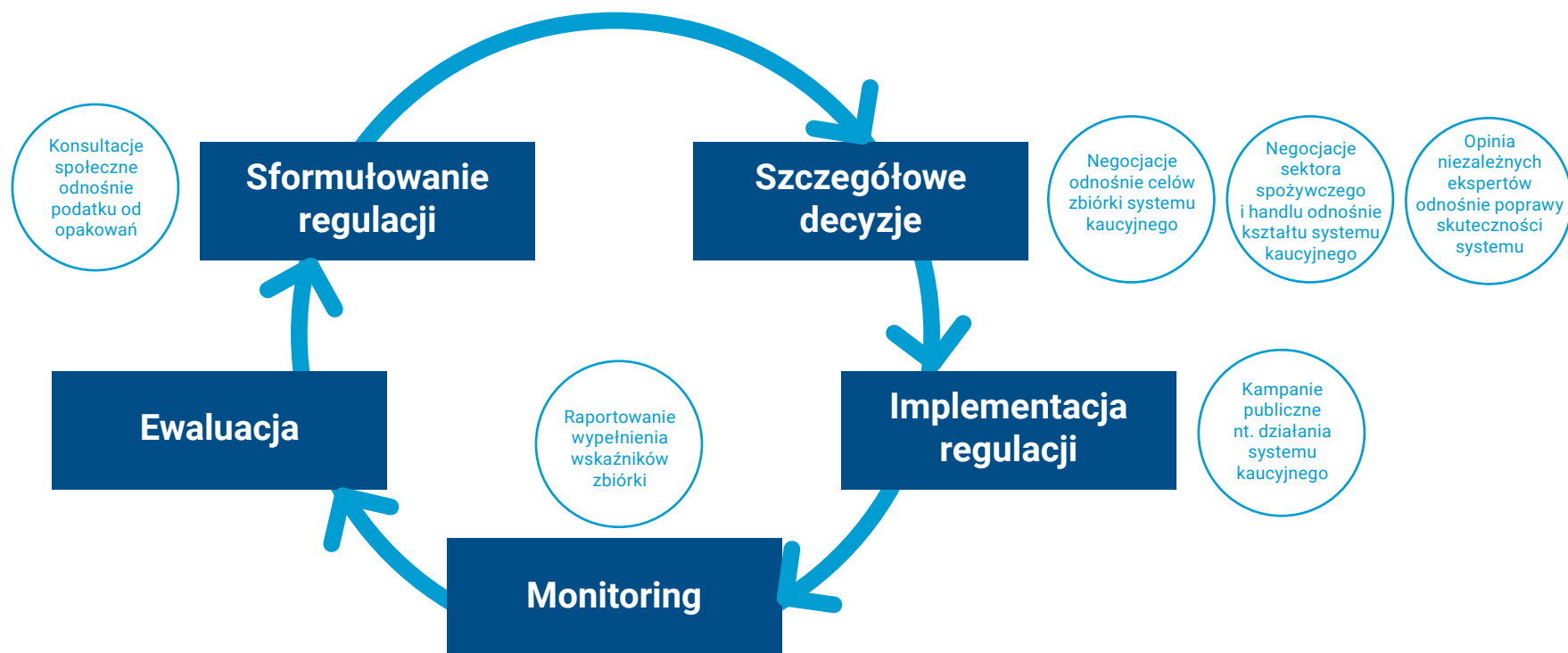
ok. 2,7

Skala recyklingu (2018):

Tworzywa sztuczne: 13 900 ton
Aluminium: 18 400 ton
Szkło: 54 300 ton

Sukces działania systemu jest przede wszystkim konsekwencją bliskiej współpracy i negocjacji między stronami – przemysłem spożywczym i sektorem handlu, w szczególności podczas wdrażania i rozszerzania systemu o nowe materiały. Taki rezultat osiągnięto m.in. przez odpowiednią strukturę własności spółki non-profit obsługującej system. PALPA, w połowie jest własnością własnością sprzedawców detalicznych i ich stowarzyszeń, zaś w drugiej połowie, przedsiębiorstw działających w branży napojów. Całość systemu nadzorowana jest przez Ministerstwo Środowiska, przy udziale reprezentantów opinii społecznej, co jest gwarantem wysokiej akceptacji społecznej systemu.

Proces tworzenia prawa w kontekście fińskiego systemu kaucyjnego

System kaucyjny w Finlandii, podobnie jak w przypadku Norwegii, nie jest obowiązkowy, zaś bodźcem do przystąpienia do niego jest zwolnienie z wysokich podatków, nakładanych na producentów napojów w opakowaniach jednorazowych, wynoszących 0,51 EUR (ok. 2,3 PLN) na litr napoju. Dlatego też zdecydowana większość producentów decyduje się na udział w systemie.

W przypadku sprzedawców, którzy sprzedają produkty w opakowaniach objętych systemem, zobowiązani są oni do zbiórki tych pojemników. Sprzedawcy mają możliwość wyboru zbiórki manualnej lub automatycznej opakowań. W przypadku zdecydowania się na drugą z tych opcji, odpowiadającą obecnie za 95% zbiórki łącznie, sprzedawca nabywa recykumat, natomiast to obsługujący system określa warunki, jakie musi spełniać urządzenie. Sklep wynagradzany jest za usługę w postaci udostępnienia i obsługi punktu zbiórki. W przypadku hoteli, restauracji, biur, szkół itp. zwrot opakowania i kaucji dokonywany jest za pośrednictwem dostawcy napojów.

Obecnie systemem kaucyjnym dla pojemników jednorazowych objęte są puszki (od 1996 r.), butelki z tworzyw sztucznych (od 2008 r.) i butelki szklane (od 2012 r.). Wysokość kaucji jest zróżnicowana i zależy od rodzaju, a w przypadku plastiku również pojemności opakowania. Jej poziom ustalany jest na tyle wysoko aby motywować do zwrotu opakowań, ale na tyle nisko aby nie być bodźcem do różnego typu oszustw. Możliwy jest zwrot opakowań szklanych i metalowych nie będących częścią systemu, jednak bez odzyskania kaucji. Przekazanie do systemu opakowań plastikowych spoza systemu jest obecnie niemożliwe.

Konsument wie, że może zwrócić opakowanie będące częścią systemu kaucyjnego na podstawie symbolu przynależności do systemu który określa także kwotę kaucji.

Firmy uczestniczące w systemie, są zobowiązane przesłać autentyczną próbkę pojemników na napoje zarówno do spółki PALPA, jak i dostawców recykumatów w celu testowania skuteczności identyfikacji opakowań. Dodatkowo, zatwierdzane są tylko te opakowania napojów, które spełniają odpowiednie wytyczne. W ten sposób optymalizowana jest możliwość zbiórki, a także recyklingu pojemników, zaś minimalizowane koszty operacji.

Właścicielem zabranych odpadów jest PALPA, która po przekazaniu ich do recyklera odzyskuje surowiec wtórny, który następnie sprzedaje. Oprócz tego przychody spółki stanowią opłaty wnoszone przez wprowadzających produkty w opakowaniach na rynek:

- » opłaty administracyjne (zwane również recyklingowymi),
- » roczne opłaty członkowskie,
- » opłaty za każdy wprowadzony do systemu produkt.

Dodatkowymi wpływami systemu są niezwrócone kaucje za opakowania, które znalazły się poza systemem.

Fiński system kaucyjny potwierdza, że odpowiednia współpraca wszystkich interesariuszy, oparta przede wszystkim na podejściu ewolucyjnym do regulacji czy modyfikacji działań systemu, pozwala na uzyskanie znakomitych efektów. Dodatkowo, w ten sposób możliwe jest uzyskanie znacznej elastyczności operacji, bez istotnych nakładów inwestycyjnych, co może stanowić odpowiedź na zbliżające się zmiany technologiczne, modyfikacje zachowań konsumenckich i nowe akty prawne na poziomie ponadnarodowym.

System kaucyjny w Szwecji

Od połowy lat osiemdziesiątych zwrot kaucji za pojemniki po napojach jest częścią życia każdego Szweda. Pierwszy na świecie system kaucyjny zainicjowany w 1984 r. w celu ponownego wykorzystania puszek aluminiowych, okazał się takim sukcesem, że dziesięć lat później rozszerzono go o jednorazowe butelki z tworzyw sztucznych. Obecnie marka szwedzkiego systemu kaucyjnego „Pantamera” (recykluj więcej) jest równie dobrze rozpoznawana przez społeczeństwo co logo „Coca-Cola”.

Wdrożenie systemu

1984

puszki

1994butelki z
tworzyw sztucznych**Opakowania po:**wodzie, napojach
gazowanych, napojach
niegazowanych, sokach,
napojach alkoholowych**Materiał opakowań:**PET, HDPE,
aluminium, stal**Kwota kaucji:**1 SEK (0,43 PLN) plastik < 1l,
2 SEK (0,86 PLN) plastik > 1l
1 SEK (0,43 PLN) metal**Wielkość rynku (2019):**ok. 2,5 mld
puszek i butelek
plastikowych
przy 10,2 mln ludności**Poziom zbiórki (2019):****Puszki 85,5%**
Butelki PET 84,1%**Liczba punktów zbiórki
na 1000 mieszkańców:****ok. 1,6****Skala recyklingu (2019):****Tworzywa sztuczne (PET): 23 244 ton**
Aluminium: 19 870 ton

Spółka Returpack będąca własnością producentów napojów i browarów (50%) oraz dwóch stowarzyszeń sektora handlu spożywczego (50%) zajmuje się działalnością operacyjną systemu kaucyjnego. Jest w tym na tyle skuteczna, że model współpracy sektora handlu detalicznego i producentów napojów przyjął się w dużej części systemów kaucyjnych na świecie.

Tego typu rozwiązanie, oprócz korzyści ekologicznych i społecznych, przynosi realne zyski ekonomiczne. Przykładowo:

01

Zamknięcie pętli przepływu surowców oznacza, że producenci napojów mają dostęp do pewnego źródła materiałów pochodzących z recyklingu, z ograniczeniem wahań cen surowca. Dodatkowo, dzięki wsparciu społecznemu systemu kaucyjnego, firmy uczestniczące w nim mogą polepszyć swój wizerunek wśród konsumentów.

02

System kaucyjny umożliwia producentom opakowań lepsze wykorzystanie zasobów, np. produkcja puszki aluminiowej z materiału wtórnego wymaga ok. 95% mniej energii w porównaniu z surowcem pierwotnym.

03

Sklepy detaliczne obserwują efekt napływu klientów, którzy przy okazji zwrotu opakowań, decydują się na zakupy właśnie w ich punkcie.

04

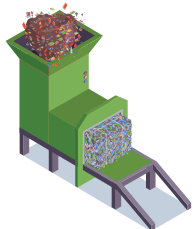
Dla samej spółki Returpack, działającej jako firma non-profit, system ten oznacza, że wszelkie dodatkowe pieniądze są ponownie inwestowane w celu zwiększenia jego efektywności.

Pozytywne postrzeganie systemu jest wszechobecne. W momencie zezwolenia na dobrowolne dołączenie do systemu producentów różnego rodzaju soków (odpowiednio w 2015 i 2018 r.), wielu z nich zdecydowało się na ten krok. Argumentami za nim była możliwość poprawy postrzegania marki przez konsumentów, ale i poprawa efektywności produkcji przy rosnących wymaganiach regulacyjnych, także na poziomie ponadnarodowym. Producenci wody, piwa i napojów w puszkach i butelkach z tworzyw sztucznych zostali zobligowani do uczestnictwa w systemie przez regulatora, wraz z wprowadzeniem systemu kaucyjnego.

Celem szwedzkiego systemu kaucyjnego jest recykling 90 procent wszystkich puszek i butelek PET. Tego celu nie udało się jeszcze wypełnić, jednak z roku na rok wskaźniki zbiórki ulegają poprawie, zaś zebrane odpady podlegają w 100% recyklingowi. Nieco niższe wskaźniki zbiórki niż w innych krajach skandynawskich są przede wszystkim efektem braku obowiązku uczestniczenia w systemie zbiórki sklepów sprzedających napoje z kaucją. W konsekwencji ilość punktów zbiórki w stosunku do populacji jest mniejsza niż w innych krajach skandynawskich, co odbija się na wygodzie procesu zwrotu opakowania przez konsumenta. Nieco niższy wskaźnik zbiórki jest również efektem ponadnarodowych przepływów towarów.

Mimo, że według szwedzkiego prawa sprzedawcy nie są zobligowani do przyjmowania pustych opakowań istnieje bodziec finansowy zachęcający do uczestniczenia w zbiórce – opłata obsługowa od każdego przyjętego opakowania wypłacana przez Returpack. W rezultacie staje się on właścicielem odpadów. Wśród innych kosztów spółki należy wyróżnić przede wszystkim wydatki na funkcjonowanie centrum logistycznego i 24 magazynów oraz zewnętrzne usługi logistyczne.

Przychodami spółki Returpack są zaś:

Sprzedaż surowca wtórnego odzyskanego z odpadów.

Opłaty administracyjne oraz opłaty za sortowanie, którymi są obciążeni producenci.

Niezwrócone kaucje.

Roczna opłata członkowska.

Opłata administracyjna w Szwecji jest uzależniona od pojemności opakowania i naliczana jest tylko dla tworzyw sztucznych, natomiast opłata za sortowanie naliczana jest dla kolorowych butelek PET, butelek z innych tworzyw sztucznych oraz puszek z blachy stalowej. Ze względu na charakter non-profit spółki Returpack, w przypadku wystąpienia jakichkolwiek strat, opłaty administracyjne dla producentów będą wzrastać.

Szwedzki model był pierwowzorem skutecznego systemu kaucyjnego, który pozwala na pogodzenie interesów wszystkich interesariuszy. Wyznaczona przez niego droga uzmysłowiła dodatkowo naśladowcom, że może stanowić on podstawowe narzędzie w podnoszeniu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Okazuje się, że w rezultacie nawet producenci nie objęci obowiązkiem pobierania kaucji od opakowań swoich produktów, a także nie skłonieni do tego zwolnieniem podatkowym, mogą z chęcią i korzyścią dla własnego biznesu decydować się na uczestnictwo w systemie.

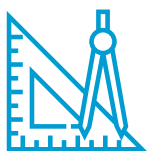
Wnioski odnośnie skutecznych systemów kaucyjnych na podstawie doświadczeń skandynawskich

Systemy kaucyjne w Skandynawii charakteryzują się wysoką skutecznością zbiórki, która już dziś praktycznie zapewnia wypełnienie rosnących wymogów legislacyjnych⁵. Recykling dotyczy praktycznie 100% zebranych odpadów, zaś pozyskany recyklat ma wyższą wartość rynkową, w porównaniu do innych systemów zbiórki odpadów komunalnych. Dodatkowo system kaucyjny podnosi świadomość społeczną w obszarze ekologii i pozytywnie wpływa na wybory konsumenckie.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko.

Zgodność z koncepcją gospodarki cyrkularnej

Ekoprojektowanie

Producenci w Skandynawii mogą wprowadzać na rynek tylko takie opakowania, które gwarantują recykling i nie szkodzą środowisku i zdrowiu ludzi. Mechanizm ekomodulacji za pomocą opłat administracyjnych dodatkowo zachęca do stosowania opakowań umożliwiających ponowne wykorzystanie surowców do kontaktu z żywnością.

Maksymalizacja recyklingu

Maksymalizacja recyklingu poprzez wprowadzenie opakowań o jakości gwarantującej recykling oraz wysokie poziomy zbiórki czystych strumieni surowców.

Zawartość recyklatu

Odzyskany materiał jest udostępniany w pierwszej kolejności producentom uczestniczącym w systemie, w celu produkcji kolejnych opakowań podobnego typu. Rozwiązanie to umożliwia realizację celów regulacyjnych odnośnie obowiązkowej zawartości recyklatu w opakowaniu.

Zbiórka przyjazna użytkownikowi i środowisku

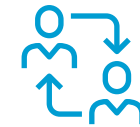
Dostępność punktów zbiórki

Obligatoryjne uczestnictwo w systemie zbiórki jednostek handlowych sprzedających produkty objęte kaucją maksymalizuje ilości punktów zbiórki, a tym samym umożliwia konsumentowi zwrot opakowania w tych samych miejscach, w których je kupuje. Ze względu na różny charakter punktów zbiórki stosowana jest zarówno zbiórka automatyczna jak i manualna.

Czytelne oznaczenia

Na każdym pojemniku objętym systemem depozytowym znajduje się symboliczne oznaczenie tego systemu dla komunikacji z konsumentem oraz kod kreskowy, na potrzeby rozliczenia opakowania w systemie i sprawozdawczości.

Komunikacja z konsumentem

Jednym z działań prowadzonych przez podmiot zarządzający systemem jest komunikacja odnośnie prawidłowego korzystania z niego oraz korzyści z jego stosowania. Wykorzystywane są także dodatkowe bodźce do zaangażowania konsumenta, np. możliwości przeznaczenia przez konsumenta kwoty odzyskanej kaucji na cele charytatywne lub udział w loteriach.

Mniejszy ślad węglowy

Wprowadzenie możliwości zwrotu zużytego opakowania w sklepie powoduje, że nie są wymagane żadne dodatkowe przejazdy konsumenta do dedykowanych punktów zbiórki. Zwrot opakowań w jednostce handlowej, gdzie są one zginiatane zapewnia również optymalizację transportu. System kaucyjny generuje istotnie mniej emisji niż zbiórka opakowań po napojach z gospodarstw domowych.

Przejrzystość

Działanie w ramach Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta

Wprowadzenie systemu depozytowego stanowi element wdrożenia schematu Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta (ROD) w zakresie opakowań po napojach. W ramach ROD, producenci i importerzy napojów pokrywają koszty netto systemu. Aby zapobiec subsydiowaniu krzyżowemu jednego materiału przez drugi, tworzy się indywidualne centra kosztów dla każdej frakcji materiału.

Ambitne cele

Ambitne cele zbiórki na poziomie 90% dopasowane są do wysokiej efektywności narzędzia zbiórki jakim jest system kaucyjny. Nieosiągnięcie poziomu wiąże się z dotkliwymi sankcjami finansowymi. Takie rozwiązanie motywuje podmioty odpowiedzialne za działanie systemu do osiągania wysokich poziomów zbiórki.

Raportowanie

W systemach kaucyjnych podstawą sprawozdań na temat wprowadzanych na rynek oraz zebranych ilości opakowań jest liczba sztuk butelek i puszek zliczona na podstawie kodów kreskowych. Wyniki systemu są w sposób przejrzysty i terminowy raportowane regulatorowi. Operator systemu publikuje także sprawozdania ze swojej działalności.

Efektywność

Działalność non profit

System powoływany jest w celu wykonania obowiązków producenta w zakresie zapewnienia recyklingu opakowań wprowadzonych na rynek. Nie jest instrumentem przynoszącym zysk, a tym samym operator systemu nie jest podmiotem działającym w celu osiągnięcia zysku. Dodatkowo system zasilany jest kwotami z nieodebranych depozytów.

Brak objęcia kaucji podatkiem VAT

Kaucja nie powinna podlegać podatkowi od wartości dodanej, ponieważ nie generuje ona dodatkowej wartości ekonomicznej, zaś opodatkowanie znacząco utrudnia rozliczenia finansowe w ramach systemu.

Centralne zarządzanie

System jest centralnie zarządzany przez spółkę non-profit powołaną przez branżę spożywczą i sektor sprzedaży detalicznej, co pozwala na równoważenie interesów obu stron i zachowanie efektywności kosztowej

Wartość kaucji

Kaucja powinna być na tyle wysoka, aby konsumentowi opłacało się zwrócić opakowanie, a jednocześnie na tyle niska, aby nie pojawiło się zjawisko oszustw.

www.innowo.org

www.circularhotspot.pl

Instytut Innowacji i Odpowiedzialnego Rozwoju **INNOWO** to organizacja pozarządowa, **THINK to DO TANK** działający w obszarze wspierania rozwoju innowacji i implementacji zmian systemowych w celu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Łączymy i współpracujemy z różnymi grupami interesariuszy takimi jak naukowcy, administracja rządowa, decydenci, biznes i środowisko NGO w celu inicjowania wspólnych działań na rzecz poprawy sytuacji społeczeństwa i stanu środowiska. Innowo jest inicjatorem i koordynatorem ogólnopolskiej platformy Polish Circular Hotspot wspierającej transformację gospodarki w kierunku cyrkularnym.

System kaucyjny w Norwegii INFINITUM: <https://infinitem.no/>

System kaucyjny w Szwecji RETURPACK: <https://pantamera.nu/>

System kaucyjny w Finlandii PALPA: <https://www.palpa.fi/>

Loteria recyklingu w Norwegii: <https://pantelotteriet.no/>